

Straža v viharju

Izhaja vsak četrtek • Posamezna številka stane Din 1.50
Celoletna naročnina Din 35.— • Čekovni račun: „Straža v viharju“, Ljubljana, št. 16.790

Izdaja: Konzorcij „Straže v viharju“ (A. Tepež) • Urejuje: R. Čuješ
Uredništvo in uprava: Ljubljana, Miklošičeva 5 • Tisk Jugoslovanske tiskarne (K. Čeč)

Ljubljana, 10. novembra 1938

Leto V — Številka 7

Podoba sodobnega dijaka

Vedno bolj opazamo, da naša srednja šola ni več izbor najbrihtnejše slovenske mladine, kot je bila nekoč. Zlasti meščanski uradniški krogi pošiljajo danes na srednjo šolo skoraj vse svoje otroke, ki so jim namenili boljše kruha. Nekdaj priznajo najnadarjenejši, izbrani kmečki naraščaj zaradi pomanjkanja sredstev za študijsko vzdrževanje pojema. To ima važne posledice pri velikem delu naše srednješolske mladine, ki gre z nezanimanjem mimo neštetihih važnih vprašanj, ki pretresajo že vsakega slovenskega človeka, kaj šele razumnika ter vidi svoje najvišje in edino poslanstvo v tem, da bi mu bilo čim hitreje mogoče mirno uživati vsakdanji kruh. En tak vzgled nam nudi

Vprašanje slov. narodne zavesti

med našo srednješolsko mladino. Že označena dela to vprašanje nič ne vznemirja. Za druge pa velja, da se bije na žalost tudi okrog te, za vsakega zavednega Slovenca nedotakljive svetinje boj za mlade duše. Tudi svetinjo slovenske narodne zavesti so ponižali v navadno trgovsko blago, v predmet gostilniških preprirov in političnih špekulacij; brezvestni ljudje so zasadili v slovensko narodno vprašanje nož, ki je razrezal tudi srednješolsko mladino, ubil v njej svetost in nedotakljivost slovenske narodne zavesti, jo razdelil v pristaše in nasprotnike, ki naj se trgajo za visoke narodne ideale kakor jastrebi za mrhovino.

Rod, ki danes dorašča na srednjih šolah, ne more več od blizu poznati težkih, narodnostnih bojov, ki so jih morali njegovi očetje voditi za slovensko narodnost in jugoslovansko državno skupnost. Sedaj ga po svoje in čisto prav v nasprotni smeri vzgajajo dom, šola, družba, društvo. Doma zasajena narodna zavest navadno požene močne korenine. Šola ni vedno zanesljiva. Enkrat se mora vdati sili in služiti malodušju, zmešnjavam in počasnemu odpravljanju slovenstva, drugič pa ga zopet lahko ta poveljuje, drugi pa zaničuje. Polpretekla doba bi vedela mnogo povedati o tem. Tudi nekatere šolske knjige dosledno rabijo besedo pleme in jo tudi umejo kot pleme, ne kot narod.

Unitaristična miselnost

V doraščajoči srednješolski rod se zadnja leta posebno močno začenja čudna janičarska miselnost napredno-liberalne plasti slovenskega malomeščanstva ali izkoreninjenec, plasti, ki v svoji kramarski miselnosti namera napačno tolmači misel narodnega edinstva v duhu hegemonije enega od treh jugoslovanskih narodov nad drugima dvema in se hoče odpovedati svojemu materinemu sloven-

skemu narodu v korist nečemu, kar dejansko nikjer ne obstoja. In pri tej zapeljani mladini nahajamo mnogo več trdovratne doslednosti kot pri njenih političnih očetih, ki se skrivajo zdaj za jugoslovanski, zdaj za kak drug narodnostni ali politični program, kakor pač bolje kaže.

Sicer lahko z veseljem ugotovimo, da je nasilje iz polpretekle dobe krepko izvabilo dvig slovenske narodne zavesti, ki je močno odmevala in zaplapolala tudi med dijaško mladino; na drugi strani pa zopet vidimo, da slovenska narodna zavest v srednji šoli še ni dovolj močna in da ponekod celo upada. Ni osamljen primer, da se je srednješolka šela na nekem počitniškem zborovanju prepričala, da je Slovenka. Na nekem zavodu nosilke znakov neke samozvane nacionalne organizacije niso hotele biti več Slovenke; tako stali na tem zavodu med slovenski govorečimi dve narodnosti: stara nazadnjaška, »separatistična«, le za hlapce in dekline zadostujoča slovenska, ter napredna, gosposka, v neki plemenski mešanici stopljena narodnost. Taka

Pierre-Henri Simon:

Katoliški socialni nauk in zahteve sodobnosti

Z današnjo številko smo začeli objavljati predavanje g. prof. Pierre-Henri Simona na kongresu Pax Romana na Bledu. G. profesor je to predavanje odstopil uredništvu „Straže v viharju“ da ga objavi skrajšanega ali o celoti.

Dejstvo je, da ima Cerkev zelo natančen in zelo izrazit socialni nauk, kateremu bo treba že samo s stališča pozitivne zgodovine idej pripisovati še veliko važnost, kajti ta nauk zavzema izvirno mesto med teorijami liberalne ekonomije, različnimi socialističnimi, nacionalističnimi ali rasističnimi sistemi. Izvajanje načel, ki so jih potrdili bogoslovci vseh časov, je bil ta nauk približno v teku pol stoletja usmerjen na okolnosti sodobne družbe s skoraj nepretrgano vrsto papeških dokumentov. Definicije vrhovnega poglavarja Cerkve so po vrsti razlagali ne samo škofje v neštetihih pastirskih pismih, ampak tudi veliko število duhovnikov, redovnikov in laikov, profesorji katoliških univerz ali socialni tedni, teologi, filozofi, sociologi, pravniki in gospodarstveniki, tako da ni pretirano reči, da je Cerkev predložila in odobrila rešitve za večino vprašanj, ki se tičejo organizacije družbe.

protislovenska vzgoja nam ustvarja med mladim razumniškim rodом janičarje in izkoreninjenec, cepi slovenski narodni organizem ter ruši pravo, na treh bratskih narodnostnih stebrih zidano jugoslovan. državno zgradbo.

Za jasnost

Zavedna slovenska srednješolska mladina vidi pred seboj jasno pot za sedanost in bodočnost: z nenehno ljubeznijo in gorečnostjo bo pojila in krepila v sebi in izven sebe mogočno slovensko narodno in jugoslovansko državno zavest. Jasna življenjska opredelitev, velika moralna odgovornost, nezavarovani naš prostor pod nebom in volja do rasti in življenja ji ne narekujeta umika, temveč borbenost za vsakega od teh dveh na svoje določeno mesto postavljenih idealov. Slovenska dijaška mladina s tako voljo in tako ljubeznijo ni maloštevilna! Če pa še ta mladina poveže, oplemeniti in okrepi narodnostno in državno misel z versko mislijo, ju bo postavila na mesto, ki bo zavidanja vredno.

Mnogi državniki, celo brezverski, jo v tem potrjujejo, ko, čeprav so nasprotniki njenega nauka, vendar visoko spoštujejo plemenitega duha, ki ga oživlja, ali pa ga skušajo uresničiti pri svojem vladanju, kot katoličan Salazar ali celo protestant Roosevelt. Mnogi duhovi, celo nekateri verni, pa tudi bolj ali manj očitno protestirajo, nekateri v imenu pravic civilne družbe, drugi v imenu koristi same Cerkve proti temu, kar se jim zdi zloraba, vmešavanje duhovne oblasti v strogo časno področje.

»Cerkve«, je pisal pred nedavnim neki narodnosocialistični teoretik, »imajo eno samo poslanstvo: one naj seznanjajo s cerkveno vero v onostranstvo tiste, ki se zato zanimajo. Zemlja, na kateri živimo, torej tisto, kar cerkveni jezik naziva tostranstvo, se cerkva prav nič ne tiče.« Ta drzna izjava kaže na surov način zahrbtno misel, ki jo najdemo v mnogih naziranjih. Komunist se ne bi drugače izrazil; na zavitejši način trdi isto pristaš laične demokracije, ko napoveduje boj klerikalizmu ter pozitivistični filozof, kadar zahteva: najprej politika in prav tako liberalni meščan, kadar želi, da naj ostane duhovnik v zakristiji in naj se ne meša v njegove domače ali poklicne zadeve.

To je omejitve, ki je Cerkev ne more pri-

Današnja številka vsebuje:

Katoličan in marksist

29. oktober 1918 —

Ob 20. obletnici (konec)

Akademik in javno delovanje
Božastni Pegaz

pustiti. Kot ohranjevalka za rešitev duš potrebne resnice in kot voditeljica pri gradnji kraljestva božjega se mora brigati za moralne konflikte in za socialni red, v katerem mora začeti uresničevati kraljestvo te resnice, če noče zgrešiti svojega poslanstva. Kako bi mogla ona, ki v svoji najvzvišenejši molitvi prosi, naj se zgodi volja Gospodova kakor v nebesih, tako na zemlji — sicut in coelo in terra — prezreti to, kar se godi na zemlji? Kako bi mogla ona, ki je prejela od svojega ustanovitelja zakon pravice, obrniti svoj pogled od socialnega življenja, kjer najde ta zakon normalno svojo prvo stvarno naobrnitev?

Cerkev ima torej pravico, da kot učeča Cerkev motri socialni red. Izvrševanje njene moralne in vedno zakonite oblasti pa postane potrebno zlasti v dobih socialne krize. Zdi se, da v resnici tvori zgodovina družbe niz sledenih si režimov, ki vsak nekaj časa kaže bolj a manj popolno ravnotežje, pa se prej ali slej vendar zamaje pod sunkom notranjih sil ali zunanjih dogodkov. Tako je moglo obstojati ravnotežje fevdalne družbe, monarhične družbe in celo kapitalistične družbe... Toda, ko se začne ti režimi razbijati ali ko pride do bolj ali manj brutalnih družbenih sprememb, takoj nastanejo številni problemi, kjer gre za rešitev resnice in pravice, in takrat se začne za Cerkev neizmerno delo, dati doktrinalne definicije, ki se tičejo državne oblasti in družbenega reda. Do krize gospodarskega liberalizma, ki se je začela konec devetnajstega stoletja, se pospešila zaradi posledic svetovne vojne in se posebno zaostrila v teku zadnjih pet ali deset let, Cerkev ni mogla ostati brezbrizna in nedelavna.

Tega ni mogla zlasti zato... ker je bilo po človeški sodbi vse tako, kot da bi neka tajna dobičkonosna zveza družila duhovnike in bogate, stvar božjo in stvar mamona in so po tragičnem nesporazumljenju revni verjeli, da Cerkev krije krivice, ki so jih trpeli. Ubogi niso več slišali besede Kristusove, ki je rekel, da je revnim prinesel evangelij, pač pa so slišali zloglasno besedo, ki jo je šepetal brezbožni filozof: vera je opij za ljudstvo.

Zato so nastopili v zgodovini nekateri veliki papeži, ki so s polno lučjo nezmotne teologije osvetlili od vernikov prečesto pozabljen moralne resnice in iz Kristusovega zakona izvedli posledice, ki jih je treba porabiti za organizacijo nove družbe.

**Podpirajte pokret
katoliške mladine!**

**Pridobivajte nam
novih naročnikov!**

Akademik in javno delovanje

Svariti je treba akademike v njihovem lastnem interesu, da se ne spuščajo preveč in prezgodaj v javno, bodisi socialno, bodisi politično ali katero koli delovanje.

Zakaj? Na tujem torišču bi bil! Tvoje »socialno« delovanje bo površno, ker bo preuranjeno, mesto zdravnika boš »padar«, mesto strokovnjaka boš plehki demagog. Tako delovanje je podobno milnim mehurjem, ki skupnijo, akademiku pa lahko vzbudi ošabno samozavest, češ: skrajni čas je, da pridemo mi do veljave, kajti človeški rod je v neverjetni površnosti prespal 2000 let in tega ni videl, kar jaz, oziroma vsak otrok lahko vidi. Posledica takih preuranjenih odrešenikov so odloženi izpiti, mnogoštevilni semestri, ki dajo podlago za posebni akademski stan »starih bajt« in faliranih študentov.

Kot načelo naj velja vsaj katoliškim akademikom: naj se ne dajo prezgodaj zavajati v tak delokrog in naj ostanejo res v svojem akademskem poklicu, ki je nekaj neizmerno velikega in važnega. Jasno je, da naj se akademiki sem ter tja, bolj izjemoma tudi pojavljajo pri izobraževalnem ali socialnem delu med ljudstvom, toda funkcij naj izven svojega akademskega poklica nikar ne vršijo.

»Socialno« delo katoliškega inteligenta.

Govoriti je treba o tem, ker so akademska leta priprava za to delo.

Katoliški inteligent najde primerno torišče socialnega dela v svojem poklicu.

Katoliški sodnik naj se zaveda, da mora tolmačiti eno samo pravico, pravico, ki ima svoj izvor v Bogu. S sodniško togo oblečo v nekem smislu Kristusa, kateremu je Bog izročil vse sodstvo.

Katoliški upravni uradnik se mora zavedati, da je nositelj od Boga dane državne oblasti, ki ne sme gledati v podaniku mehanski stroj za proizvajanje davkov, ampak mora videti v državljanu človeka in kristjana, kateremu mora država po svojem uradništvu ustvariti pogoje za dobrobit in človeku pristojno življenje na tem svetu, ki naj ne ovirajo priprave na večnost.

Katoliški profesor naj se, ko stoji kot učitelj pred mladino, zaveda, da zastopa v nekem smislu Onega, ki je dejal, jaz sem vaš učnik, jaz sem luč, pot in resnica.

Katoliški zdravnik naj pomisli, da ne more biti njegova naloga, da kolikor mogoče veliko in hitro »zasluži«, ampak naj po zgledu božjega zdravnika in Samarijana

vliva olja v rane trpečih — in to iz ljubezni do Boga in ljudi.

Katoliški tehnik in inženir v tovarni naj vé, da nima pred seboj šablonskih delavskih figur, ampak žive osebnosti, ki naj se kakor Kristus v Nazaretu podredijo delodajavcem, ker gledajo v svojem delu bogohoteni poklici: saj bi vsaka delavnica in tovarna morala postati drugi Nazaret, posvečeni delavski prostor.

V vsakem poklicu naj se torej katoliški inteligent spomni, da dela v ljudskem občestvu, ki pa ni zgolj zemsko, človeško, tostransko, materialistično pojmovano ljudsko občestvo, ampak je skrivnostni božječloveški organizem, kateremu je Kristus glava, mi pa udje smo Njegovega telesa.

Tako gledanje je edino dostojno za katoliškega inteligenta, iz njega izvira pravi katoliški čut odgovornosti in pravo »socialno« delo, delo za družbeno skupnost.

Če bi vsa inteligenca tako mislila, bi kmalu izginili problemi kapitalizma in komunizma sveta.

Priprava katol. akademika za poznejše »socialno« delo.

Prvi pogoj je, da se akademik na svoj poklic vestno pripravlja in se posveti najprej strokovnemu študiju. Tudi kot akademik mora »obleči Kristusa« in razumeti, da se je Kristus tako rekoč trideset let pripravljaj na svoj poklic; torej se mora resno pripravljati in se odlikovati v svoji, ne v drugi stroki.

Težko bo pozneje vršiti pravo bogohoteno socialno akcijo, če ni vršil kot dijak vestno svojega študijskega poklica.

Pravo veljavo imajo pozneje v poklicu samo strokovnjaki, ki nesebično svoj poklic vršijo, ne zgolj kot pridobitveno možnost, ampak kot bogohoteno zvanje.

Kaj pa s študijem socialnega vprašanja? Jasno je, da se bodo oni, ki študirajo nacionalno ekonomijo, gospodarstvo itd. kot stroko, v to snov posebno poglobljali.

Gre pa za veliko večino drugih, ki imajo druge stroke.

Mislimo, da si mora vsak akademik brez razlike pridobiti neko minimalno znanje temeljnih socialnih problemov: problemi delavstva, svetovnega proletariata, gospodarske krize, razkroja sedanjega družbenega ustroja,

demokracije, totalitarizma, fašizma, komunizma, kapitalizma so problemi, o katerih govori ves svet in ki jih mora vsaj nekoliko poznati tudi akademik.

*

Zakaj ni socialnega pouka?

Čuditi se moramo samo temu, da se naše srednješolstvo za te najbolj aktualne probleme ne briga, medtem, ko so logaritmi in minerali bolj važni. Prav tako akademik ne dobi potrebnega znanja na univerzi, ker ni obvezen predmet.

Toda če se vsi parlamenti, vsi voditelji in državniki, vsi časopisi, vse mednarodne konference ukvarjajo s temi problemi, si naša inteligenca ne sme zapirati oči! Akademiki se razumejo na smuko, na žogo, na druge športe,

Katoličani in marksist

Vprašanje, ali naj ponujeno roko komunistov pri delu za izboljšanje socialnih razmer sprejmemo, je za katoličane že odločeno v odklonilnem smislu. Mi pa lahko še razmislimo, zakaj smo katoličani zavzeli odklonilno stališče, ki ga je potrdila tudi cerkvena oblast.

Vprašanje je, ali katoličan ne bi mogel sodelovati tudi z materialistom ali brezvercem. Mogel bi le pod pogojem, če je materialist lahko strpen.

Ali je marksist lahko strpen?

Karl Marks je bil sprva navdušen učenec nemškega idealističnega filozofa Hegela. Hegel je učil, da je osnovana bitnost vesoljstva ena sama in sicer je nekaj duhovnega; vendar pa ni kaka mirujoča substanca, ampak neprestano nastajanje, razvoj. Razvoj pa se ne vrši vzdržema, ampak skokoma. Duh se sprevrže v svoje nasprotje, postane ne-duh, snov. Naš vidni svet je prav duh v stanju zanikanja samega sebe. Snov pa zopet samo sebe zanika: postane ne-snov, zopet duh, ki pa se na tej tretji stopnji samega sebe zaveda. To se zgodi, kadar postane snovni svet zaradi človekovega spoznanja v njegovi samosvesti misel.

Vse to se čudno sliši, vendar pravimo tudi mi nekaj od daleč podobnega: Tudi po našem nauku je na počelu vesoljstva Duh, božja stvariteljna ideja. In snovni svet je tudi po našem nauku v nekem smislu objektivizacija božjih stvariteljnih idej, je kljub svoji snovnosti v svojem jedru vendar nekaj duhovnega, in da zaradi tega zopet lahko postane v človekovem spoznanju ideja, misel. Razlika pa je v tem, da je nam Bog nekaj drugega, nekaj drugega od njega ustvarjeni svet in nekaj drugega naše misli o svetu. Hegelu pa je vse to troje ista bitnost na treh različnih stopnjah: prva — nezavestna ideja, druga — snovni svet, tretja — ideja, ki je v človeku prišla do samosvesti. To je slavna Hegelova dialektika: teza, antiteza, sinteza itd.

Po smrti Hegela pa se je začel razpad njegove filozofije. Glavo je dvignil materializem. Tudi Marks je postal materialist, toda povsem svoje vrste. V svoj materializem je vnesel vse, kar je Hegel učil o ideji. Tudi materija ni stalna substanca, marveč proces, razvoj v skokih. Snovne okoliščine se skokoma spreminjajo iz nasprotja v nasprotje, zgodovinski razvoj je dialektičen. Navedimo en primer: tako dialektično nasprotje vlada med človekom in med njegovim delom. Ker je po Marksu snov le proces, je tudi človek le človek v toliko, kolikor je v njem procesa. Specifični človeški proces pa je človekovo ročno, mišično delo. Delovni proces je človek! Danes pa je to, kar je bistveno eno, človek in njegovo delo, nasilno raztrgano. Izdelek stoji pred delavcem kot nekaj tujega, nekaj njegovega in vendar je v izdelek položen z njegovim delom del njegove lastne osebnosti! Kakor je roka moja in si je nima nihče pravice prisvojiti, prav tako je izdelek delavčev! Izdelek je po Marksu antiteza delavca. To nasprotje pa

na štrajk, tudi na svojo stroko, a pred temi vprašanji obstoje tako rekoč brez sape.

Nam, katolikom, je odgovor jassen: Socialno vprašanje ni zgolj vprašanje kruha in dela, ampak tudi vprašanje morale, pravice, svetovnega nazora. Odkar se je v 18. stoletju filozofija in sploh svetovni študij zavestno odtrgal od krščanskega nazora in odkar ni več koordinacije vse znanosti v smeri enotnega svetovnega gledanja, ki ne more biti drugo kot teocentrično, je vsa naša znanost razbita v nešteto posameznih panog, ki plavajo kot atomi v zraku. Zato pa moderni pedagogi in šolniki in sociologi kljub neštetim kongresom in razpravam stoje pred današnjim povsem brez moči.

Krščanska solucija socialnega problema, ki se brez Boga rešiti ne da, je pravilna smerica tudi za socialni študij v šolah.

kriči po sintezi, ko se bo delavec polastil vseh sadov svojega dela in si s tem zopet prisvojil tisti del svoje narave, ki ga je odtujil v izdelek. Taki socialni procesi pa se vrše skokoma, torej z revolucijo, ne s počasnim razvojem.

Snovni proces je vse, drugega v vesoljstvu ni! Duha ni! Misli, svetovni nazori so le nekaki odsevi snovnih procesov v ogledalu človekove notranjosti. Toda to ogledalo je vsevegasto, da marsikdo niti ne prepozna svojega svetovnega nazora, da je samo zrcaljenje navadnih snovnih procesov v človekovi notranjosti. Razklanost človeka in njegovega dela se zrcali tudi v njegovi notranjosti v obliki vere; v domišljiji je raztrgan na sebe in na Boga. Božanstvo je le človekova narava sama s svojimi najplemenitejšimi lastnostmi, ki jo človek iz sebe iztrga in proicira navzven, v nebo. Kakor hitro bo revolucija vrnila delavcu sadove njegovega dela, in človek v dejanskem življenju ne bo več razdvojen, bo tudi sama po sebi prenehala vera in notranje zrcalo ne bo več kazalo dvojstva: človek-Bog.

Torej se proti veri ni treba boriti? Pač! Taki svetovni nazori, ki so odsev določenih snovnih proizvodnih razmer v človekovi notranjosti, imajo to lastnost, da skušajo preko človekove domišljije ohraniti tisto stanje, ki jih je rodilo. Vero je rodil kapitalistični družbeni red, zato skuša ta red vero za vsako ceno ohraniti. Taki nazori so kakor coklja, ki zavira družbeni razvoj, zato se je treba proti njim boriti! Marksist, ki sreča vernega človeka, je prepričan, da je ta še kapitalistično usmerjen, sicer bi se ne moglo v njem zrealiti dvojstvo: človek-Bog. Marksizem tako dolgo ni dosegel svojega namena, dokler ni izginila zadnja sled vere. To šele bo znak, da je izginila zadnja sled krivičnega družbenega reda.

Boj za novi družbeni red in boj proti veri ni dvoje, to je marksizmu eno in isto, saj je vera le v miselno obleko zakrinkan družbeni red. Zato se tudi boj proti veri ne da ločiti od boja za novi družbeni red!

Marksizem torej ne more biti strpen do vere! Ne more in ne sme, ako hoče ostati marksizem. Res se večina marksistov teorije morda niti ne zaveda ali je v tej obliki ne pozna, toda dobro se tega zavedajo vodilne osebnosti marksizma, ki svetovni marksistični pokret usmerjajo in vodijo. Komunizem, ki ponuja katoličanom roko, dela kakor razbojnik, ki sam pravi: pomagaj mi no, da ubijem tega, potem bom pa tebe, če te ne bom mogel že med bojem z onim vred.

Pa še po eni poti lahko spoznamo nemogočnost sodelovanja.

Družbeni red je neki red. Red pa je v tem, da dam vsako stvar na svoje mesto, ki mi ga pove princip reda, neki nazor. Trije hočejo urediti kup knjig. Pa pravijo: Dajmo si roke in skupno uredimo te knjige! Čeprav bi vsi radi uredili knjige, vendar stvar ni tako preprosta. Prvi jih hoče urediti po estetičnem

Opera Ferrari

Velik ugled in vpliv si je med katoliškim in drugim svetom v zadnjem desetletju pridobil vatikanski časopis »Osservatore Romano«. Kaj je tako dvignilo in pomnožilo njegovo tiskovno moč? V februarju leta 1925 so objavili listi kratko beležko, ki se večinoma izmed njih ni zdelo posebno važna, da je namreč Pij XI. zalogo in upravo imenovanega vatičanskega lista izročil ustanovi Opera Cardinal Ferrari. S tem je bilo veliko delo znamenitega in svetega kardinala iz Milana poklicano v Rim in je bilo tako, čeprav najmlajše med karitativnimi socialnimi deli v Italiji, postavljeno na svetilnik, ki naj razsvetljuje ves katoliški svet.

Opera Cardinal Ferrari, ta sloveča ustanova, je bila vse drugače ustanovljena, kakor se sicer ustanavljajo dela te vrste. Ko je ležal kardinal Ferrari v milanskem nadškofijskem

vidiku, drugi po jeziki, tretji pa po novem decimalnem sistemu. Na vsak način se bo treba tukaj najprej zediniti na vodilno idejo, da bo skupno delo sploh možno. Še mnogo bolj pa velja to za družbeni red. Družbeni red je bistveno odvisen od svetovnega nazora. Preden ga gradimo, si moremo biti edini v tem, kakšen namen in smisel ima človekovo življenje na zemlji. Družbeni red ima nalogo, da omogoči dosego tega namena. Družbeni red predpostavlja določeni vrednostni red: To cenim najvišje, to manj, to najmanj. Kdo ne vidi, da bo predlagal materialist povsem drugačen red kakor veren človek in da je največji nesmisel ločiti socialno vprašanje od svetovno nazornega vprašanja.

Zato je moral biti odgovor katoličanov na ponujeno roko le tak, kakršen je bil.

dvorcu na smrtni postelji, je poklical k sebi nekatere mladeniče ter jih prosil, da bi nadaljevali njegovo započeto delo socialnega skrbstva. Dal jim je obenem tudi pravila, po vsebini lepa kakor pravila davnih meniških redov, po obliki pa povsem moderna, kakor jih zahteva sodobna družba, v kateri bodo morali delovati. Poklicani mladeniči so spoznali prvo in zadnjo voljo svojega ustanovitelja ter so se čez nekaj mesecev po njegovi smrti že naselili v hiši, ki jo je kupil še kardinal sam. Jeseni istega leta 1921 jim je njegov naslednik, kardinal Ahil Ratti, že blagoslovil temeljni kamen za novo poslopje, ki je postalo središče vsega dela.

Plemenito in sveto delo velikega milanskega apostola se je v dušah mladih izobražencev vnelo in razširilo krog in krog s čudovito močjo in rastjo. Ne samo moški tudi ženski mladi svet iz vrst izobraženstva je hotel biti deležen dela in blagoslova tega laškega apostolata. Tako sta vzrasli dve močni, med seboj ločeni veji socialnega dela, obe pod vodstvom duhovščine. Vsi stanoviti milanskega prebivalstva so veselo pozdravljali novo delo. Kardinal Ahil Ratti je ves srečen stal ob viru katoliške akcije. Brez te ognjevitve mladine pa tudi v Rimu kot papež Pij XI. ni hotel biti, ter jo je tri leta po svojem odhodu iz Milana poklical v Rim, kjer jim je pripravil veliko palačo. Prav tisti čas je imel pisatelj teh vrstic, ki se je tedaj mudil v Rimu, prijetno priliko, videti, kako je bilo to romarsko prenočišče blagoslovljeno in z velikim pričakovanjem izročeno svojim novim mladim upravnikom.

Sveti oče Pij XI. se je nove ustanovitve izredno veselil kot najlepše mladike nove katoliške akcije v Rimu. Spomnil in opomnil je svoje mlade sodelavce na veliko apostolsko delo, ki se je vršilo in se še vrši v centrali v Milanu. Opozoril jih je na vse vrste dobrih

del, ki so se v preteklem letu tamkaj izvršila.

O vsem tem se je pisec na svojem povratku iz Rima sam prepričal. Apostolska laiška centrala v Rimu je res nekaj čudovitega. To je katoliška akcija, da si lepše ne moremo misliti. Katoliški duh in katoliško delo, oboje se uveljavlja istočasno. Vsak mesec se povprečno 1500 brezposelnim posreduje delo, ki je večji del tudi v dušnem pogledu odresilno. Tam najdeš pisarno, kjer se morejo ubogi posvetovati v pravnih zadevah s pravnimi svetovalci. Neprisiljeno se izgovori vmes tudi dobrohoten opomin, ki uravna siromakovo pravdo z Bogom. Dalje je na razpolago zdravstveni ambulatorij z izvrstnimi zdravniki, ki pri svojih ordinacijah ne pozabijo, da ima njih pacient tudi dušo. Včasih bi mu, kakor Gospod, mrtvoudnemu v evangeliju, rajši prej ozdravili dušo kakor telo. Videti moreš tudi moderno urejene učilnice za risanje, petje in glasbo. Čudil se boš, ko pregledavaš razne risbe ali muzikalije, kako tesno sta podoba in pesem spojena s potrebami in čustvi sodobnega rodu. In če šteješ učence, jih boš vsak čas naštel čez 3000. Kakor dijak in dijanjinja tudi delavec in delavka v tej katoliški akciji nista pozabljena. Poskrbljeno je za prenočišče neštetim delavkam in če se posamezne še niso navadile posebnega dela, so zanje pripravljene delovne šole. To so prava zatočišča in zavetišča Dobrega pastirja. Ne daleč proč stoji restavracija, kjer se morejo vsak dan tisoči poceni najesti. Pristop v posamezne obednice je tako prikupljiv in domač, da se prišlec ne prileže samo jed, marveč tudi človeški prijateljski pozdrav, ki ga je vsak deležen, če ne vselej v besedi, kar je pri takem številu skoraj da nemogoče, pa gotovo vsaj v prijaznem izreku in liku na steni obednice. Prav zavzel se boš, ko boš v svojem obisku našel moderno urejene tiskarne, v katerih se tiskajo posebni časopisi. Videl boš, kako pri-

hajajo nešteti naročniki vsak sam po svoj časopis. Saj so tiskarne postavljene sredi drugih dobredelnih obratov. V bližini so knjižnice in čitalnice, ki so prav oblegane kakor matica v čebelnih rojih. To je strd in med za katoliški tisk. Prijazen vodnik te vodi v telovadnico za deklice; v delavnico, kjer mlada dekleta iz boljših slojev šivajo za uboge; v zborovalnico za dijakinje; v dvorano za nameščenke; v oskrbovalnico za bolne in brezposelne delavke in še naprej do zadnjega karitativnega oddelka. Iz vseh veje duh pristne krščanske ljubezni. Ni se ti vse to razkazovalo, da bi odhajal s pohvalo in priznanjem za tako delo, marveč da greš in po svojih močeh in razmerah tudi podobno storiš in si prizadevaš, da se stori tudi po drugih.

In še ene skupine med skupinami ne smemo prezreti, ki je opora vsem drugim »Imeldina«, to je molitvena skupina za prospeh vsega dela. In blagoslov od zgoraj ne izostane. V to skupino so uvrščeni najboljši udje iz vseh prej omenjenih dobredelnih skupin. Ta četa s sklenjenimi rokami giblje drugim roke in srca vsepovsod, da nikoli ne manjka potrebnih gmotnih sredstev za ohranitev in pozivitev obširnega socialnega delovanja.

O Vseh svetih je v Milanu grob velikega moža vsako leto naravnost obsut z najlepšim cvetjem. Pa cvetje sproti zvone. Delo pa ostane, cvete in raste po vseh večjih mestih Italije in po zaslugi Pija XI. je danes zelo močno tudi v Rimu. »Osservatore Romano«, ki smo ga v začetku navedli, pa ni edini, čeprav najvidnejši dokaz velikega apostolskega dela, ki so ga voditelji milanske podružnice v Rimu krstili z lepim imenom Opera Pio XI.

Tovariši - akademiki! Vpišite se v AK »Straža«!

Izba »Straže« je v Semeški ul. 2.

Smodej Franc, senator:

29. oktober 1918 — ob dvesti obletnici

(Konec.)

Zedinjenje

Pomembno je to, da se delegacija Narodnega veča, ki je morala izročiti v Belgradu adresu Narodnega veča na Nj. Vis. regenta Aleksandra, ni držala navodil, ki jih je dobila od plenuma Narodnega veča. Adreso je prebral podpredsednik NV dr. Pavelič, in regent Aleksander je na adreso odgovoril, da v imenu Nj. Vel. kralja Petra proglašajo zedinjenje kraljevine Srbije z deželami neodvisne države Srbov, Hrvatov in Slovencev v edinstveno kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev ter izjavil, da se sprejmejo vsi v adresi stavljeni predlogi. S tem je bilo zedinjenje dovršeno.

Omembe vredno je pibiti, da me je ob priliki zadnjega zborovanja Narodnega veča v Zagrebu poiskal Milan Pribičević, brat Svetozarja Pribičevića, in me vprašal, kaj zahtevamo Slovenci zato, da bi glasovali za monarhistično obliko države. Jaz sem se temu zelo začudil in ga vprašal, če sprašuje in obljublja v svojem imenu ali v imenu srbske vlade. Milan Pribičević je bil namreč polkovnik v srbski vojski. Odgovoril mi je, da govori v imenu srbske vlade. Meni ta zadeva nikakor ni šla v glavo in sem govoril Pribičeviću povedal, da zastopniki SLS ne mislimo za kaj drugega glasovati, kakor za monarhijo, to pa že zaradi tega, ker bi sicer delali težave zedinjenju, za katero smo se mi največ prizadevali in da nam kakšno drugo stališče niti na misel ni prišlo. Vsako ponudbo bi odklonili, toda eno prošnjo imamo in ta je, da nam srbska vlada, kolikor hitro bo mogoče, pošlje štiri srbske divizije, da zaledejo našo severno slovensko mejo, ker je zaradi razsula avstrijske vojske tudi slovensko vojaštvo v razsulu. G. Pribičević mi je to obljubil.

Našel sem po kronološkem redu le najvažnejše dogodke v borbi za jugoslovansko državo, proti kateri ni bilo na vsem ozemlju današnje naše Jugoslavije niti enega glasu, ne med Slovenci, ne med Hrvati, ne med Srbi.

Beseda o narodnem edinstvu

To kratko, stisnjeno poročilo bi imelo široko vrzel, če ne bi omenil tudi narodnega in državnega edinstva, o katerem je bilo govora tudi za časa borbe za jugoslovansko državo in ki je pozneje v državi postalo glavno vprašanje, okoli katerega so se razvijale dalekosežne politične borbe, ki so za trenutek potresale celo državne temelje.

Že v majniški deklaraciji so poslanci Jugoslovanskega kluba poudarili, da se bodo z vso silo potegovali za uresničenje zahtev svojega enega in istega naroda. Pri ustanovitvi Narodnega sveta v Ljubljani se je govorilo o Slovincih, Hrvatih in Srbih, ki na temelju edinstvenosti jugoslovanskega naroda hočejo izvajati samostojno jugoslovansko državo. Tudi naši poslanci so v dunajskem parlamentu nasproti Nemcem poudarjali, da smo Slovenci, Hrvati in Srbi en narod. Ravno tako poudarja statut Narodnega veča narodno edinstvo Slovencev, Hrvatov in Srbov.

Federativna ureditev?

Iz tega sledi jasno in nepobitno, da so vsi predstavniki Slovencev, Hrvatov in Srbov v monarhiji bili za državno edinstvo, to je za eno skupno državo Slovencev, Hrvatov in Srbov.

Centralizem?

Dapa Slovenci — o drugih načeloma nočem govoriti — niso mislili na centralistično urejeno državo, to dokazujejo vse naše izjave v Narodnem veču in

pozneje zadržanje poslancev SLS v konstituenti in Narodni skupščini.

Samouprave!

Najbolj pa to potrjuje dejstvo, da je Narodna vlada v Ljubljani, v kateri so se nahajali odlični zastopniki SLS, narodnonapredne stranke in stranke slovenskih socialistov, postavila posebno komisijo z naročilom, da izdela temeljni ustavni načrt za bodočo »samovlado Slovenije«. To samoupravno stališče so politični predstavniki SLS vseskozi dosledno zastopali in ga ob vsaki priliki poudarjali.

Kaj potem z »narod. edinstvom«?

Kaj pa smo si predstavljali pod izrazom »narodno edinstvo«?

Mislili smo pri tem na en državni narod kot nosilca državne jugoslovanske ideje. Zato se je vedno govorilo in poudarjalo narodno edinstvo Slovencev, Hrvatov in Srbov in ne jugoslovansko narodno edinstvo. Nihče od narodnih voditeljev ni mislil pri tem na jezikovno edinstvo. Ko bi bil kdo kaj takega govoril, bi bil s tem v ljudskih množicah idejo narodnega in državnega edinstva samo kompromitiral. Idejo o narodnem in državnem edinstvu, kakor smo jo umevali vsi Slovenci, ne kakor so jo pozneje razlagali integralisti v politični borbi v Jugoslaviji, smo morali poudarjati za časa borbe za jugoslovansko državo nasproti Nemcem in zunanjim državam že zaradi tega, da smo vsemu svetu dokazali potrebo po državnem zedinjenju vseh Jugoslovancev, ki spadajo kot bratski narodi skupaj, ki se med seboj tudi jezikovno dobro razumejo. Nihče pa seveda ni govoril o enem jeziku, ker bi bili Nemci raztrobili tako trditev kot laž, ne da bi se mi mogli proti temu resno braniti. Da je bilo stališče naših poslancev v

tem oziru tudi taktično pravilno, se je kmalu pokazalo. Ko so avstrijski nemški politiki spoznali, da ne bodo mogli zadržati ljudskega vala v borbi za samostojno jugoslovansko državo, so zavzeli drugo taktiko. Napadali so samo še Slovence, da bi Jugoslovane razdelili in si ohranili dohod do Jadranskega morja. To stališče Nemcev je sprejela tudi avstrijska vlada. Ministrski predsednik dr. Hussarek je sklical parlament na dan 1. oktobra 1918 in je na prvi seji obljubil, da bo izvršil prve priprave za rešitev jugoslovanskega vprašanja, toda tako da se bodo upravno zedinile Bosna, Hrvatska in Dalmacija. To namero avstrijske vlade je dr. Korošec najodločneje in jasno zavrnil in poudaril: Mi predstavniki Slovencev, Hrvatov in Srbov izjavljamo, da ima avstro-ogrsko vlada samo še pravico govoriti v imenu Nemcev in Madžarov... Zato zahtevamo, da senikjer, a zlasti na mirovni konferenci ne sklepa o naših usodi brez našega sodelovanja. Ko je po govoru dr. Korošca izjavil nemški koroški poslanec dr. Waldner, da Nemci pričujejo Hussarekovemu konceptu o jugoslovanskem vprašanju, je izjavil poslanec dr. Dublić v imenu Hrvatov in Srbov: »Nikdar ne bomo dovolili, da bi nas kdor koliločil od naših bratov Slovencev, ki predstavljajo najplemenitejši in najdragocenejši del našega naroda.«

Ko je bila bitka za samostojno državo že dobljena, potem se le se je v javnosti začelo razmišljati tudi o jezikovnem vprašanju v bodoči novi državi. Ker se je pri tem slišala tudi beseda o etnični jugoslovanski narodni individualnosti, je Narodni svet v Ljubljani ustanovil kulturni odsek, ki naj bi se pečal s kulturnim programom Slovencev in ta odsek, v katerem je bilo okrog 50 kulturnih delavcev, se je po treh anketah (16. in 18. novembra in 9. decembra) izrekel za slovensko kulturno avtonomijo.

Univerza

Dogodki zadnjega tedna

Akademsko življenje je v teh dneh zelo razgibano. Posebno tehnika. Tam se itak vedno mnogo govori o različnih akcijah, intervencijah, štrajkih... itd. in bilo bi abnormaalno, če bi letos tega ne bilo. Kdo te akcije itd. vodi in komu naj služijo, je znana in dognana stvar. Druge fakultete v to gibanje še niso zašle, skuša se jih pa umetno, »od zgoraj« za to pridobiti.

V prejšnjem tednu se je zopet osnoval meddruštveni odbor — eden izmed mnogih mrtvorojenčkov zadnjih let. Namen? Pravila? Jih baje ni, sestavljen je ad hoc. Kaj je tisti ad hoc? To je »skrivnost« naših tovarišev z leve. Prvo njegovo delo je bilo, da je sestavil spomenico na g. rektorja, da bi se dovoljevali akademskim društvom sestanki na univerzi tudi po 8 zvečer. Tričlanski direktorij je nato predložil spomenico g. rektorju. Ob tej priliki se je ugotovilo, katera struja je dala in daje povod za utesnitev akademskih svoboščin. Če bi jo imenovali, bi nam tovariši od »Slovenskega kluba« očitali denunciantstvo.

Ker so zadnji dogodki na tehniki in izjave in zahteve levičarjev, da se mora borba za naše zahteve voditi do skrajnosti, precej jasno, da ob upoštevanju bogatih izkušenj zadnjih let, ne rečemo, popolnoma jasno pokazale, kam pes taco moli, smo napisali v zadnji »Straži« članek o naši univerzi. Članek je zadel v živo! Posebno prizadete so se čutili levičarji, ki so spravili na dnevni red torbovega meddruštvenega sestanka protest proti pisanju »Straže«, ki ne mara z zavezanimi očmi slediti demagoškemu vodstvu Slovenskega kluba. Prifrčala je stara krilatica o de-

nunciantstvu. Tovariš Vodopivec, ki drugače celo dopisuje v revije, si najbrž še ni utegnil prebrati zadnje, res pogumne izjave g. Kozaka o tej zadevi.

Predlagano je bilo, naj se izroči protestna spomenica g. rektorju, objavi protest v časopisu, nato je nekdo predlagal tožbo proti »Straži«. Zastopnik akademske zveze in zastopnik akademskega kluba »Straže« se s temi predlogi nista strinjala. Tako se je tudi ta meddruštveni odbor razbil, kakor se jih je že mnogo in se jih še bo. Možnost sodelovanja s »Slovenskim klubom« se je ponovno pokazala kot utopija. Kot pikantnost moramo beležiti, da so figurirali med člani meddruštvenega odbora tudi zastopniki akad. odseka JČ lige, zastopniki Jugoslov.-bolgarske lige in zastopniki tako imenovanega »Saveza nacionalne akademske omladine«, ki ima svoje člane tudi v Zagrebu in Belgradu in ima sedež slučajno v Ljubljani. Vsi ti so bili priče drznega poizkusa, izriniti slovenske katoliške akademike, ki so organizirani v klubu »Straža« iz zastopstva akademikov slovenske univerze. Ugotovljamo naslednje dejstvo: Skupnega zastopstva vseh akademikov ni več, Akademsko zveza bo vodila za svoja društva samostojno akcijo na univerzi.

Občni zbor »Danice«

V torek popoldne se je vršil redni občni zbor SKAD »Danice«, za katerega je bilo veliko zanimanje. Poročilom je sledila debata. Razni govorniki so kritizirali delo dosedanjega odbora, ki je enostransko zastopal koristi svojega članstva. Pri volitvah je bila vložena samo ena lista z nosilcem tov. Sojerjem na čelu. Po volitvah so nekateri dosednji odborniki izjavili, da bodo prestopili iz »Danice« v »Zarjo«.

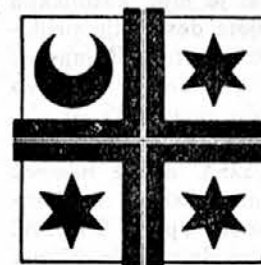
† Francis Jammes

Obkrožen od svoje žene in svojih otrok je na praznik Vseh svetih po dolgi bolezni umrl pesnik Francis Jammes, ob uri, ko je njegova najmlajša hčerka sprejela pajčolan belih sester v Lyonu.

Rodil se je 2. decembra 1868. V romantični, o naravo zaljubljeni mladosti, odtujeni Bogu, je začel pisati pod vplivom Julesa Vernea, eksotični prividi so dali pečat njegovim proencem, ki so izšli l. 1898 v zbirki: »Od jutranjega do večernega zvonjenja.« Sledile so zbirke: »Žalost trobentic«, »Zmagoslavje življenja«, »Jasnine na nebu«. Jammes je spoznal, da vsa narava kliče, odkod je, postal je katoličan. Katoliška miselnost je zaostriala njegovo pesniško intuicijo, pokazala mu je naravo sub specie aeterni še vse lepšo. Dela: »Moja hčerka Bernadeta«, »Krščanski Georgikoni«, pesnitev v 7 spevih, »Listi v petru«, »Župnik Ourouski«, »Devica in soneti«, »Kmečki pesnik«, »Moja pesniška Francija« ga kažejo v polnem razmahu. Težko pa je izreči sodbo o najnovejšem delu: »Izviri«. Vemo sicer, da saj dosega, če celo ne presega njegovo najboljšo delo, »Georgikoni«.

S svojiskim načinom pisanja, imenovanim »jammisem« je zbudil zelo različna mnenja. Nekateri so ga hvalili, še več pa se mu jih je posmehovalo, sedaj pa vemo, to mu priznavajo ob smrti vsi, da je vrh, ki se lahko meri s Claudelom in Valeryem, da je osvežil francosko literaturo s svežostjo pirenejskih polj in pašnikov, z ljubko idilo, združeno z žrtvijo. Mnogim, ki so Pot iskreno iskali, je bil kažipot s svojim delom in svojim živ-

ljenjem. Kažipot bo pa številnejšim po svoji smrti, saj se je začela okrog njega že v življenju nabirati legendarna aureola.

Nosite znak Slovenske dijaške zveze!

Dobite ga pri poverjeniku oziroma v pisarni Miklošičeve ceste 5

ITALIJANSKE UNIVERZE IN RASISTIČNI ZAKONI

16. oktobra tega leta je bilo v Italiji upokojenih mnogo judovskih univ. profesorjev: v Bologni 11, v Milanu in Turinu po 10, v Rimu 8, v Florenci in Genovi po 6, v Padovi, Palermu, Paviji in Pisi po 5, v Modeni, Neaplju, Parmi in Trstu po 4, v Gagliari, Perugi in Benetkah po 1, skupno torej 90. Od teh je 22 juristov, 20 medicincev ter 18 fizikov in matematikov. Število odpuščenih judovskih univ. profesorjev bo vsekakor še naraslo, ker še niso končana vsa natančna raziskovanja o poroklu tega ali drugega učenjaka.

Akademičarke — novinke

„Savica“ vas vabi!

Pavlova soba, III. nadstr.
Franciškaška pasaža

Književnost

Božjastni Pegaz.

Po daljšem času me je prijatelj Euforion spet obiskal. Prišel je smehljajočega se obraza, zato sem se ga razveselil, kajti smeh je v življenju skoraj tako potreben ko vsakdanji kruh.

»S čim se ukvarjaš?« je vprašal.

»Trenutno se sukam okoli Petrarke. Zal, da danes ni več tako vztrajnih zaljubljenec! Petrarka in Laura! To ti je čustvenost! To ti je pestrost!«

»Nemara večja ko pri Damjanu Vahnul!« je vzkliknil in me radovedno pogledal. V očeh sem bral poreden smeh.

»Damjan Vahen — kaj veš ti o njem?«

»Lani je izdal zbirko pesmi. Evo!« Iz žepa je potegnil drobno, svetlomodro knjižico. »Videl sem jo v izlozbi in sem kupil. Kdo pa je ta človek?«

Nasmehnil sem se.

»Poznam ga le po imenu. Ze leta 1933 je izdal zbirko Klic duše na 48 straneh. Prijatelj mi jo je poslal iz Ljubljane kot vzorec, kakšne ne smejo biti pesmi. Tisti čas sem se namreč z velikim ognjem oklenil pesnikovanja. Sicer pa imam knjižico tu.«

Stopil sem k omari in se vrnil s Klicem duše.

»No, bova pa malo brala,« sem dejal, »tako le za spremenbo.«

Primaknil je stol in sva začela.

Motto:

Ko srcá ubiram melodije,
rad zlihi bi
disonance v harmonije.

»To je velika in hvaležna naloga. Bog ve, ali jo bo zmogel,« je podvomil Euforion.

»Brala sva dalje. Prazno verzificiranje, ki ne prevzame, ne ogreje človeka. Ritem nesiguren, dikcija obrabljena, slovenščina mestoma neužitna.

»Zatočišče:

Samotna klopica ob gozdu
je zatočišče mojega srcá,
ob njej vodice šum šumljá,
šum, ki tako rad poslušam ga.«

Spogledala sva se. Besed ni bilo treba.

»Akord za akordom strunam si kradla,
strunam prelepo si pesem ukradla,
pesem svoje mladosti. —«

»Vso noč...«

Črne in bele so tipke
mi zaplesale v očeh —
vso noč sem igral
same disonance
sem strunam
kral...«

»Krade, kdor skrivaj in po krivici vzame
tuje blago. Neokusno!« je vzkliknil Euforion.
»Žena —«

Žena, ti ko čaša si kristalna,
sam les, sam blesk na zunaj,
v srcu prazna — — —
Žena, ti v ljubezni nežna,
v sovraštvu krvoločna in okrutna,
spoznaj se in priznaj si,
da si le bešen suženj dela —«

Moral sem se oddahnuti. Euforion me je gledal. Mislim, da je bilo obema grenko pri srcu. Potem sem prebral zadnjo pesem: Confiteor. O izgubljeni in zopet najdeni veri. V umetniškem oziru prazna slama.

Skratka: začetniška melanholika, zavest osamljenosti in tujstva, trubadursko podučno ljubezničenje.

»No,« je rekel Euforion, »zdaj pa poglejva, kako je napredoval v štirih letih.«

»Iz te osnove,« sem odvrnil in pokazal Klic duše, »je najbrž slabo napredoval. Iz malega raste veliko, iz nič pa le nič. Pa ne so divja prezgodaj!«

Odprl sem drugo knjižico.

Damjan Vahen, Drobna doživetja. Zbirka pesmi. Ljubljana 1937. Strani 48. Papir prav dober, tisk jasen in prikupen.

Motto:

Vsak dan
je zase stran
v knjigi našega življenja —
in vsaka stran,
vsa knjiga
so našega življenja
drobna doživetja.«

»Če bo vsakdo razodeval javnosti svoja
drobna doživetja, se bomo zadušili,« je pripomnil Euforion. »In še take! Kar beril!«
In sem bral in obračal liste. Vse tako
strašno pusto in enolično!
Sredi tisoč poti, sredi tisoč cesta je sam...«

*

»Veliki petek —«

Razpet na Križu Krist visi,
iz leve prs strani
voda teče mu in kri —
Kako naj bi peli zvonovi,
ko za te, za nas On na križu visi —«

*

»Mamica! —«

Mamica, kje si dobila srček svoj zlat,
ki zame je tako neizmerno bogat,
polen ljubezni, polen dobrot.«

»Kralju Petru II. prvi pozdrav! —
Bodi vitez, junak, kakor tvoj oče,
bodi kralj narodu svojemu,
kralj in ljubeznivi oče,
saj narod udano ti vsklika,
ko te kralja sprejema —
radostno tebi vsklika,
a za tvojim očetom,
za kraljem mrtvim se joka.«

Vrstijo se podobna drobna doživetja, izmed katerih bi Mentor niti enega ne priobčil. Ah, mnogo je takih doživetij vsak dan, a nikjer ni rečeno, da zaslužijo pesem. In če že zapusté spomin v pesmi, je nujno, da je poleg nje tudi datum z navedbo ure — in da vse ostane v zasebnem dnevniku.

Obračam liste in vidim:

Nešteto križpotij je že prešel,
že po cestah nešteti je šel,
obrazov nešteto je že spoznal,
med znanci neznanec
je vedno ostal...«

Vsemu je tujec:

»Bojim se, da mi tujina
srca ne bi ohladila,
da bi pozabil rodni svoj dom,
da bi pozabil preblogo materino
mi govorko,
da ne čul bi klicev planin:
Vrni se,
vrni sin se domov!«

Zvečer prileti črni vran na okno, sede na njegove prsi in mu kljuje bolno srce.

»... O vran, o črni vran
poleti vstran,
saj srcé mrtvó je —
mrtev sem jaz sam —
A črni vran ni zletel vstran,
kljuval srcé je,
ki je pesmi pelo...«

Ko vran vendarle odleti, ga kliče nazaj še po zadnjo troho srca, ki tako ne bo več dolgo živel.

»Moja je duša zaklad zakopan,
ki nihče ga ne najde —
moja je duša oskrunjen oltar,
ki posvetiti ga nihče več ne more.«

Nazadnje ciklus »Moj Bog!«

Kliče Boga, ki ga ne sliši, bega od obupa do bolesti in spet nazaj, skesan pada pred božje obličje, a Bog ne spozna izgubljene ovce, ki je tavalja, hoteč spoznati resnico. V duši čuti njegov obraz, prosi za odrešenje in odpustčanje, nakar mu Bog, Oče, Kralj poda roko in ga popelje iz labirinta v kraj sreče — — —

»Mislim, da je tu škoda vsake besede. Ta neokusno verzificirana didaktika brez kake pesniške vrednosti, ta klavirna čustvenost ne zasluži drugega nego molk. Kdo si bo s tako neresnim blagom kvaril živce! In si jih tudi ni!«

Bič.